

**PERSONAJUL SANTUZZA DIN CAVALLERIA RUSTICANA
DE PIETRO MASCAGNI
ÎN VIZIUNEA INTERPRETATIVĂ A MARIEI BIEȘU**

SANTUZZA'S CHARACTER FROM CAVALLERIA RUSTICANA
BY PIETRO MASCAGNI, CEATED BY MARIA BIEȘU

TATIANA BUSUIOC,
doctorandă,
Academia de Muzică, Teatru și Arte Plastice

**CZU 784.21:781.68
782.1.071.2(478)**

Santuzza din opera lui Pietro Mascaghi Cavalleria rusticana este un personaj complex, integru, pentru redarea căruia în scenă se solicită interpretei o înțelegere, o pătrundere în specificul conținutului verist și o mare dăruire. Maria Bieșu a creat cu măiestrie artistică, dramaturgică, vocal-interpretativă și, nu în ultimul rând, psihologică, personajul unic și irepetabil al Santuzzei, dând dovadă de o expresivitate muzical-artistică perfectă. Caracterul pasional al personajului a fost reflectat prin culorile vocale inedite ale vocii Mariei Bieșu, dezvăluind-se pluridimensional și armonios starea interioară a Santuzzei. Datorită tehnicii vocale excelente a prima'donnei, a talentului său actoricesc, a fost posibilă redarea profunzimii trăirilor, a stării și a conflictului interior al Santuzzei pe tot parcursul operei, înțelegerea complexității acestui personaj feminin. Interpreta a cucerit prin neobișnuinta eleganță a vocalizelor, prin tehnica filigrană în aria „Voi lo sapete o mamma”. Maria Bieșu posedând cu desăvârșire arta scenică, a știut să transmită starea de spirit a personajului, confirmând anume prin acest rol potențialul său enorm, ca vocalistă, impunându-se și ca o actriță de o forță dramatică inegalabilă.

Cuvinte-cheie: Maria Bieșu, Cavalleria rusticana, Pietro Mascagni, Santuzza, soprano, artă de interpretare vocală, operă

Santuzza from Pietro Mascaghi's opera Cavalleria Rusticana is a complex, upstanding character which requires a profound understanding, great dedication and penetration into the specifics of the contents from the interpreter. Maria Bieșu succeeded to create a unique and unrepeatabe character of Santuzza due to her artistic, unerring feeling of dramaturgy, vocal-interpretative and psychological skills. Her musical-artistic expressiveness can be qualified as perfect. The passionate personality of the main character was reflected by the genuine vocal colours of Maria Bieșu's voice, revealing in this way Santuzza's multi-dimensional and harmonious inner state. The complexity of the female character of Santuzza can be understood due to prima'donna's excellent vocal techniques and her acting talent that deeply reflect Santuzza's feelings, the state and inner conflict throughout the work. The singer conquers the public by means of her remarkable elegance of vocalizations and the filigree technique in the aria "Voi lo sapete o mamma". Possessing extraordinary musical endowments, Maria Bieșu knew how to convey the main character's spirit and namely by means of this role she testified her enormous potential as a vocalist and proved herself as an actress with unequivocal dramatic force.

Keywords: Maria Bieșu, Cavalleria rusticana, Pietro Mascagni, Santuzza, soprano, vocal art, opera

Pe parcursul strălucitei sale cariere, Maria Bieșu a interpretat numeroase roluri, a creat personaje unice și irepetabile, a rămas în istoria culturii naționale ca „personalitate plurivalentă, primadonă a Operei Naționale din Chișinău, soprană de renume mondial, profesor universitar, academician, laureată a prestigioase premii internaționale și distincții guvernamentale, fondatoare și animatoare a unui festival-concurs internațional de canto, titulară a unei cariere lirice internaționale de mare succes, continuatoare și edificatoare a celor mai bune tradiții ale artei vocale academice din Europa și din întreaga lume, actor important al vieții culturale din țară și din străinătate. Maria Bieșu s-a bucurat dintotdeauna de atenția sporită a specialiștilor și de admirația înălțătoare a publicului select” [1, p.140].

Dintre toate ipostazele menționate, creația artistică, fără îndoială, ocupă un loc central în palmaresul artistic al primadonei. Pe parcursul carierei sale artistice, Maria Bieșu a oferit o viziune proprie asupra mai multor chipuri feminine verdiene, printre care: Desdemona din opera *Otello*, Aida din opera omonimă, Leonora din *Trubadurul*, Elisabeth din *Don Carlos*, Amelia din *Bal Mascal*, Leonora din *Forța Destinului*, Abigaille din *Nabucco*, a interpretat rolurile principale din *Norma* de

V. Bellini și *Adrienne Lecouvreur* de F. Cilea. Maria Bieșu a avut un aport considerabil în promovarea pe scena liricului național a capodoperelor operei rusești. În acest context merită de menționat rolurile Tatiane din *Evghenii Oneghin*, al Lizei din *Dama de Pică*, al Nastasiei din *Vrăjitoarea*, al Iolantei din opera cu același nume de P. Ceaikovski, al Zemfirei din *Aleko* de S. Rahmaninov.

Un loc apare în această listă îi aparține operei veriste. Printre cele mai renumite roluri au fost Cio Cio San din *Madama Butterfly*, Mimi din *Boema*, Tosca și Turandot din operele lui G. Puccini; Nedda din *Paiate* de R. Leoncavallo și Santuzza din *Cavalleria Rusticana* de P. Mascagni. Subliniem faptul, că o mare parte din personajele veriste interpretate de M. Bieșu sunt studiate de specialiști, mai puțin rolul Santuzzei din *Cavalleria Rusticana*. „Elegiaca și suferința Santuzza” — așa este caracterizată tratarea Mariei Bieșu a personajului de către muzicologul Vladimir Axionov [2, p.18].

Se știe, că opera *Cavalleria Rusticana* este o lucrare într-un singur act, scrisă de reprezentantul verismului italian, compozitorul Pietro Mascagni (1863-1945) în 1890 (libret de Giovanni Targioni-Tozzetti și Guido Menasci, după nuvelă lui Giovanni Verga).³ Această capodoperă lirică în general, și rolul Santuzzei ca parte componentă, au avut o semnificație aparte în cariera artistică a Mariei Bieșu. Materialul muzical bogat, cantilena desăvârșită a partidelor vocale, emoțiile extreme, materializate în partitură, oferă o posibilitate de a demonstra pe deplin nu doar abilitățile extraordinare ale cântăreței, dar și talentul ei dramatic.

Un moment esențial în dezvoltarea conflictului îl reprezintă *Romanza e Scena* Santuzzei, care redă sentimente puternice și contradictorii ale eroinei. Sub aspect scenic, aceasta schițează o situație dificilă în care se află eroina: Santuzza este tristă, tulburată, bănuiala și suferința pun stăpânire pe sufletul ei. Stările sufletești ale eroinei se schimbă brusc, neașteptat, polurile emoționale — de la speranță la deznădejde — sunt conturate foarte pronunțat în partitura muzicală. Emoțiile sunt redade nu doar prin linia vocală, dar și prin intermediul resurselor orchestrale. Trăsăturile amintite determină structura mozaicală, fluidă, instabilă a acestei scene. *Romanza e Scena* este alcătuită din două secțiuni, compozitorul folosind același material tematic, distribuit iscusit între partida vocală și cea orchestrală, la baza căruia stau două elemente principale: primul se expune în cadrul **introducerii orchestrale**, ca o melodie lirică, fragilă, cu un ambitus destul de limitat, care brusc capătă o forță și o expresivitate deosebită, un dramatism puternic, susținut de lărgirea diapazonului melodic și introducerea dinamicii *f*. Această temă redă nemijlocit starea lăuntrică a eroinei (Tema 1).

Exemplul 1

Cel de-al doilea element se expune în partida sopranei: eroina apelează la Mamma Lucia, iar partida ei este plină de intonații lamento (Tema 2). Acest material melodic va deveni ulterior un alt element important în construcția muzicală a scenei.

³ Vom expune succint subiectul operei: „Înainte ridicării cortinei se aude o serenadă (*Siciliana*). Turiddu o cântă sub ferestrele Lolei, pe care a iubit-o înainte de a pleca în armată, găsind-o la întoarcere, măritată. Pentru a se consola, Turiddu și-a găsit o altă iubită, Santuzza, și a jurat să o ia de nevastă, dar uitându-și promisiunile, s-a întors la Lola. În timp ce țărani cântă bucuria primăverii, Santuzza cere noutăți despre Turiddu de la mama acestuia. Mai mulți l-au văzut pe lângă casa Lolei. Întrebat de Santuzza unde și-a petrecut noaptea, tânărul îi răspunde nepăsător, apoi cu violență. Apariția Lolei o exasperează și, când îl întâlnește pe Alfio, soțul acesteia, îi povestește totul. Alfio jură să se răzbune. După un scurt *Intermezzo* orchestral, acțiunea se precipită. Abia încheiată petrecerea de Paști, Alfio îl înfruntă pe Turiddu. O ultima privire a lui Turiddu spre Santuzza și Mamma Lucia precede lupta dintre cei doi bărbați. Vestea cade ca un trăsnet. Turiddu a fost ucis” [3].

Exemplul 2

Музыкальный фрагмент, состоящий из двух систем нот. Первая система содержит вокальную партию (верхняя линия) и оркестровую партию (нижняя линия). Вокальная партия имеет следующие тексты: *Помни_те, как в сол_да_ты Ту_рид_ду от_прав_лил_ся, как* и *Voil lo sa-pe-te, o mam-ma, pri-ma d'an-dar sol-da-to Ti-*. Вторая система также содержит вокальную партию и оркестровую партию. Вокальная партия имеет следующие тексты: *в стра-сти вечной он Ло_ле, ры_да_я, неж_но клял_ся, как в страсти вечной* и *-rid-di a-ve-va a Lo-la e-ter-na fè giu-ra-to, a-ve-va a Lo-la e-*. Музыкальный язык включает триоли и динамические обозначения *p* и *m.d.*

Pentru a reda mai clar structura acestei scene, prezentăm următoarea schemă:

Introducere	A	A1	Intermediu orchestral	B	A2
mm.1–10	mm.11–30	mm.31–38	mm.39–43	mm.44–62	mm.63–82
<i>e moll</i>	<i>e moll</i>	<i>e moll</i>	<i>e moll</i>	<i>cis moll-e moll</i>	<i>E dur-e moll</i>
	<i>Voilo sapete, mamma</i>	<i>M'amo l'amai</i>		<i>Quell'invida</i>	<i>Me l'harapito</i>
Tema 1 în orchestră	Tema 2 în partida vocală	Tema 2 în orchestră	Tema 1		

Interacțiunea partidei vocale cu cea orchestrală este foarte variată: sub influența specificului stilistic verist tematismul principal se expune des în orchestră, iar în partida eroinei se creează o linie contrastantă — întreruptă, neuniformă, fragmentată. Specificul partidei melodice merită o atenție aparte. Grație faptului că melodia vocală urmează toate nuanțele textului cântat, se creează un stil melodic flexibil, care reflectă schimbările sentimentelor eroinei. De exemplu, în secțiunea *B* Santuzza cântă despre sentimentele Lolei care, după spusele ei, arde de gelozie. Pulsația ritmică sincopată în orchestră, o melodie expresivă în registrul grav și alte procedee conturează chipul rivalei Santuzzei. În momentul când trăirile eroinei ating apogeul, concentrarea sunetelor în registrul acut este maximă, iar fraza concluzivă a ariei (*Lola e Turiddu s'amano, Lola e Turiddu s'amano, io piango, io piango, io piango!*) se bazează pe un diapazon fără precedent: de la sunetul *la* din octava a doua melodia cade până la sunetul *si* din octava mica. Sub aspect vocal, *Romanze e Scena* îmbină procedee de origine diferită — de la o cantilenă pură la un recitativ, un stil declamator. Partida eroinei nu doar redă starea ei zburcumată, dar pune în fața interpretei mai multe sarcini și dificultăți, depășite cu succes de Maria Bieșu. În cadrul mai multor prestații scenice, cântăreața a demonstrat o ascensiune emotivă, o acumulare a forței vocale și a dramatismului expunerii artistice. Partea concluzivă a scenei era interpretată de Maria Bieșu cu vocea penetrantă, cu o articulație fermă, cu implicarea altor procedee care redau nemijlocit starea eroinei. În conformitate cu stilistica operei veriste, apogeurile partidei vocale sunt deseori fortificate printr-un unison orchestral, drept exemplu servind prima culminație a scenei:

Exemplul 3

În aceste fragmente vocea și orchestra sunt tratate egal, soprana devenind un partener complet al orchestrei. Sonoritatea, forța și plenitudinea vocii, specificul frazării ei trebuie nu doar să fie comparabil cu expunerea orchestrală culminantă, dar și să se încadreze perfect în factura vocal-orchestrală. Putem afirma cu certitudine, că Maria Bieșu simțea intuitiv acest specific al stilului verist — emotiv, exploziv și nestabil — și îl reda perfect în procesul de interpretare a partidei Santuzzei.

Ca și în alte opere veriste, în opera *Cavalleria Rusticana*, Maria Bieșu a demonstrat pe deplin abilitățile vocii sale. După cum mărturisește colegul ei de scenă, cântărețul Vladimir Dragoș, primadona avea o manieră vocală deosebită, îmbunătățită în cadrul stagiilor la faimosul teatru liric *La Scala*. Anume acolo, în opinia lui, profesorii i-au șlefuit vocea, aceasta obținând o culoare timbrală frumoasă, o nuanță proaspătă, o respirație corectă, un sunet uniform, egal și echilibrat în toate registrele și alte calități atribuite fenomenului *bel canto*. Anume ele, fiind îmbinate firesc cu vocea dată de la Dumnezeu, a asigurat stilul vocal al Mariei Bieșu — unic și incomparabil.

Sub aspect dramatic, în *Cavalleria Rusticana* Maria Bieșu creează chipul unei femei simple, de la țară, având o lumea interioară puternică, de o sinceritate copleșitoare. În viziunea artistei Maria Bieșu, Santuzza este conturată ca un personaj plin de demnitate, de niște principii morale ferme. Putem presupune că experiența personală a primadonei a influențat tratarea chipului Santuzzei.

Detalii de valoare au fost descoperite grație interviului oferit de către regizorul Eleonora Constantinova, care a colaborat cu Maria Bieșu, asupra duetului Santuzza – Turiddu (interpret de partenerul primadonei, Mihail Munteanu). După cum mărturisește E. Constantinova, Maria Bieșu, fiind întotdeauna ocupată cu diverse obligațiuni sociale, obștești, a apărut la repetiție cu doar câteva zile înainte de premieră. După ce regizorul i-a explicat sarcinile ei scenice, Maria Bieșu a interpretat duetul impecabil din punct de vedere actoricesc, nu doar realizând cu succes toate sarcinile formulate de regizor și demonstrând o precizie actoricească fascinantă, dar și surprizând prin aceasta pe toată lumea aflată în sală. M. Bieșu a reușit să transmită pe deplin drama eroinei, trecerile ei emotive neașteptate – de la starea pozitivă în secțiunea inițială a duetului cu Turiddu, când Santuzza încearcă să-l convingă cu binevoiență, la reacțiile negative puternice, atunci când conștientizează că iubitul nu este sincer cu ea. Acest fapt confirmă în plus nu doar talentul vocal incontestabil al Mariei Bieșu, dar și aptitudinile extraordinarele ei actoricești. „Deși Maria avea o voce mai lirică decât se cere pentru partida Santuzzei, — adaugă E. Constantinova, — ea cânta și în cadrul spectacolelor și în concerte cu un sunet divin, cu atâta sinceritate, că nici un ascultător nu putea rămâne indiferent”, „Maria lucra foarte mult, întotdeauna demonstra o atitudine extrem de serioasă față de profesia ei, venea la spectacole cu 2–3 ore înainte, se pregătea psihologic și emoțional să cânte partida sa”⁴. Ea lucra foarte mult cu maestrul de concert, cu dirijorul, era atentă și disciplinată. Sub aspect vocal, mai mulți colegi ai primadonei afirmau: când Maria

⁴ Din interviu cu regizorul N. Constantinova.

Bieșu făcea parte din spectacol, maniera vocală a tuturor soliștilor se schimba, devenind mai uniformă, orientată mai mult spre tehnica vocală și calitatea sunetului primadonei. Pentru toți soliștii (și nu numai) Maria Bieșu era un „camerton”, un „etalon” al stilului *belcanto*, influențând pozitiv rezultatul sonor al tuturor artiștilor implicați în spectacolul de operă.

Talentul Mariei Bieșu îmbină *belcanto*-ul cu arta scenică elevată, cunoașterea amănunțită a partiturii muzicale cu desenul scenic bine pus la punct, trăirile vieții cotidiene cu emoțiile scenice, intuiția artistică cu disciplina intelectuală, creând unul din cele mai faimoase roluri din cariera ei — Santuzza din opera lui P. Mascagni *Cavalleria Rusticana*.

Referințe bibliografice

1. CHISELIȚA, V. Maria Bieșu — vocație și destin artistic. În: *Akados*. 2010, nr.3 (18), pp.140–144. ISSN 1857-0461.
2. AXIONOV, V. Epoca Mariei Bieșu în evoluția teatrului liric de la Chișinău. În: *Maria Bieșu — vocație și destin artistic*. Acad. de Șt. a Moldovei, Inst. Patrimoniului Cultural, Centrul Studiul Artelor. Chișinău: Tipogr. Centrală, 2010, pp.17–46. ISBN 978-9975-9702-8-0.
3. MASCAGNI, P. *Cavalleria rusticana* [online]. În: *Opera Națională Română*. Iași: [site]. [accesat 20 oct. 2018]. Disponibil: <https://www.operaiasi.ro/cavalleria-rusticana-pietro-mascagni/>